

DOUWES DEKKER, Eduard, pseudoniem: Multatuli (Latijn: ik heb veel geleden) (Amsterdam 2 maart 1820 – Nieder-Ingelheim 19 februari 1887). Was sedert 1839 als ambtenaar werkzaam in Nederlands-Indië (Indonesië) en klaagde in 1856 de misstanden aan in het district Lebak. Op 4 april van dat jaar werd Douwes Dekker op eigen verzoek eervol ontslagen en een jaar later keerde hij definitief naar

Europa terug. Na een kort verblijf in Antwerpen vestigde hij zich te Brussel in het estaminet Au Prince belge, waar hij onder meer *Brief aan de Gouverneur-Generaal in ruste* (januari 1858) en *Max Haveelaar* (september-oktober 1859) schreef. In Nederland verwekte het boek opschudding, maar in Vlaanderen bleef het toen onopgemerkt.

Het eerste contact van betekenis tussen Multatuli en Vlaanderen werd gelegd door **Julius de Geyter**, die Multatuli vermoedelijk in 1864 gehoord had op een congres in Amsterdam. In november 1865 stuurde Multatuli hem zijn *Bloemlezing* en onmiddellijk ontpopte De Geyter zich tot een vurig Multatuliaan, zoals blijkt uit publicaties, brieven en financiële steun aan Multatuli en diens eerste vrouw Tine van Wijnbergen. In Multatuli zag De Geyter een sleutelfiguur om het Groot-Nederlandse ideaal uit te bouwen in vrijzinnige richting. Het is ook aan hem te danken dat figuren als **Max Rooses**, **Julius Vuylsteke**, **Eugeen van Oye** en **Amand de Vos** Multatuli ontdekten, vooral als de schrijver van *Ideën* (sic). Eveneens door toedoen van De Geyter trad Multatuli in februari-maart 1867 driemaal op in Antwerpen, waar hij voor het eerst kennismakte met de V.B. Hoewel hij in brieven aan Conrad B. Huet zijn twijfels uitte over de idealen en het welslagen van de V.B. in Groot-Nederlandse zin, liet hij zich tegenover De Geyter enthousiast uit over de mogelijkheid om in Vlaanderen een nieuw vaderland te vinden en daar in het kader van de V.B. een grote rol te gaan spelen. In juni 1867 volgden nog twee succesvolle optredens in Gent, onder meer voor het IXde **Nederlandsch Letterkundig Congres**, maar inmiddels was duidelijk geworden dat de V.B. Multatuli niet kon bieden wat hij verwachtte. Aan Huet schreef hij in november 1867 dat hij de hele zaak voor een "schreeuwerige bluf" hield. We danken aan zijn korte omgang met de V.B. een flink aantal scherpe beschouwingen in briefvorm daarover. Niettemin kwam Multatuli in 1869, waarschijnlijk voor het laatst, naar Vlaanderen, waar hij in april in Gent en Antwerpen voorlas uit *Vorstenschool* en in december 1869 een voordracht hield in Gent. Uit het eerste optreden groeide de correspondentie met de Bruggeling **Auguste van der Ghinst**. De Vlaamse droom was toen echter al definitief voorbij, al is Multatuli De Geyter levenslang dankbaar gebleven. Uit erkentelijkheid richtte hij zich in zijn *Ideën* 932-942 (1872) rechtstreeks tot hem.

Hoewel Multatuli's werken tijdens zijn leven in Vlaanderen nauwelijks gekocht werden, was hun invloed groot, vooral in vrijzinnige en socialistische kringen. Dat blijkt niet alleen uit de talrijke herdenkingsartikelen na zijn dood, maar ook uit het werk van epigonen, zoals **Amand de Vos** en **Omer Watez**. In de 20ste eeuw hebben mensen als **Ger Schmook** en vooral **Julius Pée** belangrijke bijdragen geleverd tot zijn biografie. **Pol de Mont**, **Em-**

manuel de Bom, Paul van Ostaijen, Herwig Hensen, Richard Minne en vele anderen bewonderden zijn werk. Willem Elsschot huldigde hem in 1950 met de woorden: "Uit zijn as is de hele moderne Nederlandse literatuur opgeflakkerd. Zijn cultus is ons aller heilige plicht."

WERKEN: *Volledige Werken*, 25 dln., 1950-1995.

LITERATUUR: G. Schmook, *Multatuli in de Vlaamse gewesten. 1860-1900*, 1949; – id., 'Multatuli in de Vlaamse gewesten omnipresent', in *Multatuli*, 1970, p. 273-298; – Ph. Vermoortel, *Multatuli in Vlaanderen*, 1987; – id., 'Multatuli in Vlaanderen', in *Dietsche Warande en Belfort*, jg. 134, nr. 1 (februari 1989), p. 31-38.

PHILIP VERMOORTEL